

Riktlinje

Handläggning enligt socialtjänstlagen

Herrljunga
kommun

Dokumentinformation

Diarienummer: SN-2025-00119
Fastställt: Socialnämnden 2012-10-16 § 135
Senast reviderad: Socialnämnden 2025-06-10 § 64
Giltig från: 2025-07-01
Giltig till: 2029-06-01
Dokumentansvarig: Verksamhetschef IFO/Socialt stöd

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Dokumentets syfte och tillämpning	4
1.2 Individens behov i centrum, IBIC	4
2 Handläggning	5
2.1 Socialtjänstlagen	5
2.3 Delegationsbestämmelser	5
2.4 Skäliga levnadsförhållanden	5
3 Beslut	6
3.1 Behoven tillgodosedda på annat sätt	6
3.2 Om ett beslut går den enskilde emot	6
4 Hemtjänst	7
4.1 Serviceinsatser	7
4.2 Omvårdnadsinsatser	9
4.2.1 Trygghetstillsyn	10
4.2.2 Ledsagning	10
4.2.3 Egenvård	12
4.2.4 Stöd med att sköta sin ekonomi	12
4.3 Avlösning av anhörig som vårdar eller stödjer enskilde	12
5 Dagverksamhet	13
5.1 Dagverksamhet för personer med demenssjukdom	13
5.2 Dagverksamhet för personer med funktionsnedsättning	13
6 Korttidsvistelse	14
6.1 Korttidsvistelse i form av växelvård	15
7 Särskilt boende för äldre och personer med funktionsnedsättning	15
7.1 Parboende i särskilt boende för äldre	16
8 Vård i livets slutskede	16
9 Kontaktperson	16
10 Boendestöd	17

1 Inledning

1.1 Dokumentets syfte och tillämpning

Riktlinjen ska i första hand ses som en vägledning för de biståndshandläggare som handlägger och beslutar om bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) inom omsorgen för äldre och funktionsnedsatta. Insatserna beviljas utifrån 11 kap. 1§ SoL och riktlinjen definierar vad som *i normalfallet* är skäliga levnadsförhållanden i Herrljunga kommun.

En helhetsbedömning av personens totala behov av stöd måste alltid göras i det enskilda fallet och riktlinjerna innebär inte någon inskränkning i den enskildes rätt att få en individuell prövning av sin ansökan. Avsteg från riktlinjerna ska vara tydligt motiverade.

1.2 Individens behov i centrum, IBIC

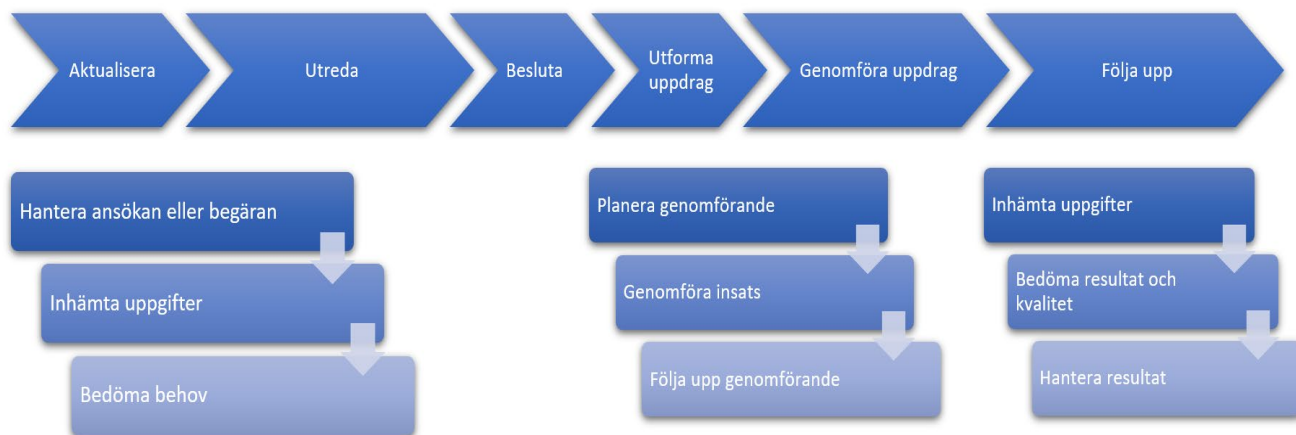
I Herrljunga kommun används det nationella arbetssättet Individens Behov i Centrum, IBIC, vid handläggning av ett ärende. IBIC är ett behovsinriktat, systematiskt och strukturerat arbetssätt för att bedöma behov utifrån SoL¹.

IBIC utgår från individens behov, mål och resurser inom olika livsområden i det dagliga livet, inte utifrån existerande insatser. Individen får möjlighet att stärka sina egna förmågor att själv genomföra aktiviteter och vara delaktig genom stödjande, tränande och/eller kompensande insatser. I Herrljunga kommun används klassifikationen ICF, ett internationellt system för att beskriva funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. ICF används för att med ett gemensamt språk som stöd fånga upp kombinationen av olika perspektiv och på så sätt ge en helhetsbild av hur en person fungerar i sin livssituation.

Biståndshandläggaren utreder den enskildes ansökan utifrån elva livsområden;

- Lärande och att tillämpa kunskap
- Allmänna uppgifter och krav
- Kommunikation
- Förflyttning
- Personlig vård
- Hemliv
- Mellanmänskliga interaktioner och relationer
- Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv
- Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- Känsla av trygghet
- Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående

¹ *Individens behov i centrum – Ett stöd för att använda ICF och strukturerad dokumentation i socialtjänsten* (Socialstyrelsen, 2021)

2 Handläggning

2.1 Socialtjänstlagen

Enligt 11 kap. 1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina personliga behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt att få insatser av socialnämnden för dessa behov.

Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv. De insatser som ges ska vara anpassade efter behov. De ska främja social trygghet, jämlikhet och jämställda levnadsvillkor och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Var och ens självbestämmande och integritet ska respekteras. Frivillighet och självbestämmande ska vara vägledande vid handläggning av ett enskilt ärende. Det innebär att den enskilde själv bestämmer om han eller hon ska ta emot behovsbedömda insatser. Till socialtjänstens uppgifter hör dock att på olika sätt försöka motivera den enskilde ta emot stöd och hjälp.

2.3 Delegationsbestämmelser

Handläggning av ärenden som handlar om hjälp i hemmet samt vård och omsorgsboende är genom beslut i socialnämnden delegerad till kommunens biståndshandläggare. Delegation för beslut inom ramen för utredning och insats regleras i socialnämndens delegationsordning.

Ärenden som avser hjälp i hemmet som överstigen 100 tim/månad ska hänskjutas till socialnämndens arbetsutskott. Arbetsutskottet ska i dessa fall bedöma om ansökan om hjälp i hemmet i denna omfattning kan anses vara skäliga levnadsförhållanden eller om det är aktuellt med andra insatser som kan tillförsäkra skäliga levnadsförhållanden.

2.4 Skäliga levnadsförhållanden

I samband med ikraftträdandet av ny socialtjänstlag 1 juli 2025 ändrades begreppet "skälig levnadsnivå" till skäliga levnadsförhållanden", det har dock inte varit fråga om ändring i sak eller ansvar för socialnämnden. Tidigare praxis kan därför användas.

Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden. Socialtjänsten är en ramlag vilket innebär att lagstiftaren inte har preciserat vad skäliga levnadsförhållanden, likväl som skälig levnadsnivå inte var preciserat i tidigare socialtjänstlag. Det lämnas därför öppet för tolkning av de som ska tillämpa lagen. Begreppet skäliga levnadsförhållanden kan därför huvudsakligen utläsas

av rättspraxis, vilket innebär att den generella nivån för skäliga levnadsförhållanden förändras kontinuerligt. Vid bedömning av skäliga levnadsförhållanden och omfattning på stödet måste således en sammanvägning av olika omständigheter göras.

3 Beslut

Beslutet ska tydligt beskriva vad den enskilde ska få för hjälp och stöd. I målformuleringen framgår om beviljade insatser är stödjande, tränande eller kompenserande. Inom Herrljunga kommun tidsbegränsas i regel samtliga beslut om bistånd enligt SoL, undantag är beslut om särskilt boende samt beslut som avser enbart trygghetslarm. Bedömningen av den enskildes behov av insats styr längden på beslutet. Samtliga beslut förses med ett återkallelseförbehåll vilket innebär att beslutet kan ändras om behovet väsentligt ändras eller om andra omständigheter framkommer som påverkar grunden för beslutet.

Beslut ska följas upp för att få fram ett underlag för bedömning om behovet är förändrat, och om insatsen ska fortsätta, förändras eller avslutas. Nämnden har ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs – att insatserna tillgodoser den enskildes behov av stöd, att verkställigheten sker i enlighet med beslutet och med hänsyn till den enskildes medinflytande samt är av god kvalitet. Viktiga underlag vid uppföljningen är det tidigare beslutet och genomförandeplanen. Biståndsbeslut ska följas upp i god tid innan de upphör att gälla.

3.1 Behoven tillgodosedda på annat sätt

Biståndshandläggaren ska utreda om behov föreligger och om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Bedömningen måste göras utifrån den enskildes faktiska resurser och möjligheter. Om behovet kan tillgodoses av den enskilde själv eller på annat sätt finns ingen rätt till bistånd enligt 11 kap. 1 § SoL.

Sammanboende har ett gemensamt ansvar för de praktiska sysslorna i hemmet. Därför beaktas hushållets totala situation när makar, partners eller sammanboende ansöker om stöd i form av serviceinsatser. Beviljat stöd är personligt och omfattar inte andra som bor i hushållet eller gäster.

Om båda har ett behov ska båda ansöka och få var sitt beslut. Ansökan avslås om någon i hushållet kan utföra sysslorna. Kravet att hjälpa till i hemmet gäller även hemmaboende barn utifrån ålder och mognad. Däremot kan personlig vård och omsorgsinsatser bedömas vara av sådan karaktär att man inte kan begära att maken/makan tar ansvar för dessa insatser.

Med sammanboende avses;

- Sammanboende par
- Par som ingått partnerskap
- Personer som delar hushåll
- Personer som har hemmavarande barn över 18 år

3.2 Om ett beslut går den enskilde emot

Ett avslag eller delavslag ska alltid motiveras. Om skäl till avslag är att behov kan tillgodoses på annat sätt ska det framgå vad annat sätt innebär. Om skäl till avslag är att insatsens kostnad *väsentligt* överskrider kostnaden för en annan likvärdig insats som finns att tillgå ska en kostnadsberäkning bifogas beslutet.

Den enskilde har alltid rätt att överklaga ett beslut som går denne emot. En beskrivning av hur en överklagan av beslutet går till, en besvärshänvisning, ska alltid bifogas beslutet. Om den enskilde önskar hjälp med att överklaga ska biståndshandläggare vara behjälplig.

4 Hemtjänst

Syfte

Stöd i hemmet syftar till att ge äldre personer samt personer med funktionsnedsättning det stöd och den hjälp de behöver för att kunna bo kvar i ordinärt boende under skäligen levnadsförhållanden. Hemtjänst är en samling insatser som beviljas i ordinärt boende.

Beskrivning

Omvårdnadsinsatser består av samtliga förekommande uppgifter som rör den egna personen, så som stöd med att; äta, dricka, klä sig, sköta personlig hygien, förflytta sig eller insatser för ökad känsla av trygghet.

Trygghetstillsyn innebär att utföraren på lämpligt sätt kontrollerar att allt är som det ska med en enskilde. Syftet är att skapa trygghet för den enskilde.

Serviceinsatser omfattar praktiskt stöd med att sköta hemmet, så som stöd med städning, inköp och tvätt.

Insatserna kan vara tränande, stödjande eller kompenserande. Insatserna kan även innefatta stöd med en fungerande vardag, exempelvis att hålla tider och dygnsrytm.

Utförare av insats

Hemtjänstinsatser behöver inte uteslutande utföras av kommunens hemtjänstgrupper. Vissa serviceinsatser kan exempelvis komma att utföras av kommunala servicegrupper eller liknande. Oberoende av utförare ska insatserna utföras med god kvalitet samt med respekt för den enskildes självbestämmande och integritet.

4.1 Serviceinsatser

Innehållet i insatsen preciseras vidare i genomförandeplanen, där vad, när och hur stödet ska ges ska framgå. Serviceinsatser beviljas normalt inte i de fall den sökande sammanbor med någon som kan sköta sysslorna i hemmet.

Inköp

Inköp av dagligvaror beviljas i 1 gång/vecka. Inköp av sällanvaror 1-2 gånger/år. Inköp av apoteksvaror 1 gång/månad. Annan frekvens kan behövas exempelvis i fall där apodos-rulle behöver hämtas varannan vecka på apotek.

Inköp sker online om den möjligheten finns, vad som är mest lämpligt avgörs av verkställare.

Stöd ges med att beställa, möta upp vid hemleverans och/eller hämta varor i butik, plocka in varor.

Vid ansökan om stöd med inköp ska handläggare informera enskilde om att e-legitimation krävs, exempelvis bankID.

Städning

Städning beviljas 1 gång/tredje vecka. Högre frekvens kan behövas på grund av exempelvis inkontinensbesvär, synnedsättning som orsakar att man spiller mycket, allergier eller andra sjukdomstillstånd.

Städning avser i ett enpersonshushåll 2 rum och kök, i tvåpersonshushåll 3 rum och kök om båda i hushållet är beviljade städning. Exempelvis om två makar har separata sovrum städas de bådas sovrum, vardagsrum, kök och badrum. Rengöring av kyl/frys, spis, fläkt och liknande ska inrymmas i ordinarie städning.

Storstädning, sanering, flyttstädning, städning av källare/förråd, utesysslor så som gräsklippning, snöskotning ingår ej. Flera städtillfällen på grund av husdjur eller städbehov som orsakas av hemmavarande barn över 18 år eller inneboende ingår ej.

Fönsterputs

Stöd med fönsterputs ansöks om separat och beviljas högst 2 gånger/år.

Beredning av måltider

Innefattar stöd med att planera och tillreda enklare måltider, duka fram och servera maten. Beviljas 4 gånger/dag (frukost, mellanmål och kvällsmål samt minst ett mål varm mat per dag).

Matdistribution

Beviljas som ett abonnemang upp till 7 dagar per vecka.

Tvätta kläder

Tvättning beviljas i 1 gång/varannan vecka.

Till följd av sjukdomstillstånd eller vid inkontinensbesvär kan tvätt behövas vid tätare intervaller, vilket ska tydligt beskrivas i beslut och beställning. Tvätt-och torkmöjligheter ska finnas i angränsning till bostaden. Saknas detta kan insatsen ändå beviljas, men den enskilde får själv ombesörja tvätt, exempelvis kan hemtjänstpersonal då ge stöd att lämna till tvättinrättning.

Mattvätt, tvättning av större gardinuppsättningar, handtvätt, mangling samt strykning av underkläder och lakan ingår ej.

Post-och bankärenden

Post-och bankärenden ska i första hand utföras av anhörig, god man eller liknande företrädare. Grundregeln är att kommunens personal inte ska ha hand om eller hantera den enskildes bankkonto eller privata medel. Särskilda regler finns för hantering av den enskildes privata medel inom vård- och omsorg. Stöd att sköta sin ekonomi finns vidare beskrivet i denna riktlinje under avsnitt 4.2.4.

Om ingen anhörig, god man eller liknande företrädare finns som kan stödja den enskilde i dessa ärenden ska övervägning ske om det utifrån den enskildes behov är lämpligt att anmäla behov av god man eller förvaltare. Post-och bankärenden kan beviljas i väntan på att brukare får en företrädare, förutsatt att behovet inte kan tillgodoses av anhöriga eller liknande kontakter.

I de fall denna insats beviljas, kan ärendena exempelvis innefatta följande:

- Följe till post/bank, men personalen deltar inte aktivt i själva ärendet.

- Stöd med att fylla i post/bankgiro utifrån givna instruktioner från den enskilde, förutsatt att den enskilde själv kan förstå hur det ska göras, samt ta ansvar för vilka räkningar som ska betalas och kontrollera blanketten. Den enskilde godkänner och skriver under.

Beviljas 1 gång/månad.

Ta hand om hemmet

Övriga serviceinsatser i hemmet kan vara exempelvis stöd med bäddning, bädda rent, hantera disk, torka av ytor i köket, avlägsna avfall samt stöd med sopsortering/källsortering. Att köra sopor till exempelvis återvinningscentral samt att panta bokas genom kommunens fixartjänst och utförs inte av hemtjänst. Vid bedömning av dessa insatser ska hänsyn tas till om den enskilde är sammanboende, enligt avsnitt 3.1.

Stöd med att bädda säng beviljas 1 gång/dag.

Bädda rent sängen 1 gång/var 14:e dag. Oftare frekvens kan behövas exempelvis på grund av inkontinensbesvär eller andra sjukdomstillstånd.

Diska 1 gång/dag. Stöd ges enbart med den enskildes disk, det vill säga inte disk som uppstår i samband med exempelvis besök eller tillställningar.

Avlägsna avfall, stöd med underhåll av hjälpmedel vid behov.

Skötsel av husdjur

Utgångspunkt är att ägaren för ett husdjur har det fulla ansvaret för djuret. Skötsel av husdjur ingår inte i begreppet skälig levnadsnivå mer än under en begränsad tid (1-3 dagar) vid akuta fall, exempelvis för att ge enskilde möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt genom djurpensionat, närstående eller bekanta. Hemtjänst i form av promenader eller skötsel av husdjur beviljas endast för certifierade service-, ledar- och signalhundar.

4.2 Omvårdnadsinsatser

Den personliga omvårdnaden ska tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov såsom intag av måltider, hygien, förflyttning, social och fysisk aktivitet, insatser för att bryta isolering samt stärka känsla av trygghet.

Förflyttningar

Förflyttningar beviljas för förflyttningar i det ordinära boendet. Insatsen avser inte förflyttning till och från andra platser. Beviljas vid behov.

Dusch

Innefattar stöd med att tvätta och torka hela eller delar av kroppen. I insatsen ingår också iordningställande i badrum efter dusch.

Beviljas 3 gånger/vecka. Vid inkontinensbesvär eller särskilda sjukdomstillstånd kan dusch beviljas med tätare intervaller, detta ska då tydligt framgå i beslut och beställning till verkställighet.

Stöd med att äta och dricka

Innefattar fysiskt stöd med att inta måltider eller dryck, så som att skära upp mat med bestick, föra in maten i munnen och öppna olika matförpackningar. Stödet kan även innebära sällskap vid måltiden om detta är förutsättningen för att den enskilde ska få i sig måltiden. Beviljas 4 gånger/dag (frukost, mellanmål, och kvällsmål samt minst ett mål varm mat per dag). Annan frekvens kan behövas av exempelvis sjukdomstillstånd.

Sköta toalettbehov

I denna insats ingår stöd med att klara av att planera och genomföra att gå på toaletten (hantering av inkontinensskydd, byte av stomipåse, tömning av portabeltoalett och liknande). Beviljas vid behov.

Kommunikation

Insatsen innefattar stöd med att exempelvis ta emot och förmedla information, att hantera sin post, hantera telefon, dator eller få stöd vid användande av utrustning och teknik för kommunikation. Beviljas vid behov.

Omvårdnads/omsorgsinsatser

Övriga omvårdnadsinsatser innefattar hudvård, tandvård, på-och avklädning samt välja kläder efter väder. Det innefattar också stöd med att sköta sin egen hälsa och säkerhet, exempelvis att upprätthålla balanserad kost, lämplig nivå av fysisk aktivitet och undvika risker som kan leda till fysisk skada eller olycka.

Hudvård, tandvård samt stöd med att klä sig beviljas 2 gånger/dag (morgon och kväll). Stöd med att sköta sin egen hälsa och säkerhet beviljas vid behov.

4.2.1 Trygghetstillsyn

Insatsen syftar till att stärka den enskildes känsla av trygghet genom att utförare säkerställer att allt är som det ska med den enskilde. Behovet ska i första hand tillgodoses genom:

1. Trygghetslarm
2. Telefonservice
3. Trygghetstillsyn via kamera

Detta avser både dagtid och nattetid. Handläggare beviljar trygghetstillsyn, hur den lämpligast utförs bedöms av verkställare och detta ska därför inte specificeras i beslut eller beställning. Handläggare ska informera den enskilde om att trygghetstillsyn kan komma att utföras på olika sätt, enligt ovanstående.

Trygghetsbesök av personal kan ges enbart i avvaktan på att trygghetslarm installeras eller när den enskilde saknar förmåga att hantera trygghetslarm eller prata i telefon.

4.2.2 Ledsagning

Syfte

Ledsagning kan beviljas med olika syften beroende på den enskildes behov. För yngre personer med funktionsnedsättning men som inte omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska ledsagning enligt SoL medverka till att den enskilde kan leva som andra, och syftar till att motverka den isolering som funktionsnedsättningen annars kan orsaka. För personer med åldersrelaterade begränsningar ska ledsagning medverka till att förebygga och

motverka social isolering samt underlätta för den enskilde att klara av vardagen, umgås med vänner och delta i aktiviteter.

Beskrivning

Ledsagning beviljad enligt 11 kap. 1 § SoL kan ingå som en del i ett beslut om hemtjänst eller boendestöd, alternativt beviljas som enskild insats enligt SoL. Detta medför att vem som utför insatsen kan variera. Ledsagning kan utföras av hemtjänstpersonal, boendestödspersonal eller av ledsagare anställd av kommunen.

Ledsagning som enskild insats utförs av ledsagare anställd av kommunen, och beviljas i de fall ledsagningen är av sådan art att den som ledsagar behöver kompetens om den specifika funktionsnedsättningen. Exempelvis kräver ledsagning av en person som är dövblind ofta särskild kompetens, i jämförelse med fall där ledsagning behövs på grund av ökad fallrisk och viss nedsatt syn.

Primär målgrupp är:

- Yngre personer med funktionsnedsättning som inte omfattas av LSS
- Äldre personer men som inte har hemtjänstbesök (endast trygghetslarm/matdistribution omfattas ej) – under förutsättning att behovet av ledsagning beror på en funktionsnedsättning som förvärvats innan 65 års ålder.

Ledsagning inom ramen för ett beslut om hemtjänst eller boendestöd ska beviljas i de fall den enskilde redan har besök av hemtjänst eller boendestöd, samt i de fall ledsagningen inte bedöms kräva särskild kompetens om den enskildes funktionsnedsättning.

Omfattning och avgränsning

Beviljad omfattning/tid kan inte sparas till nästföljande vecka.

Ledsagning beviljas i regel inom Herrljunga kommungräns. För aktiviteter utanför kommungränsen ska ansökan göras vid varje enskilt tillfälle och särskilda skäl ska föreligga.

Beviljas en gång per vecka, 2 timmar per tillfälle inom Herrljunga kommungräns samt under förutsättning att arbetsmiljöhinder ej föreligger. Det är verkställighet som bedömer arbetsmiljön och om det föreligger särskilda hinder för att utföra ledsagning.

Besök till vårdinrättning

Behovet av stöd att ta sig till vårdinrättningar ska i första hand tillgodoses genom sjukresa. Ledsagning vid planerat besök på vårdcentral, tandläkare och sjukhus beviljas endast om det finns särskilda skäl, exempelvis i målgruppen för socialpsykiatri. I första hand ska anhöriga eller närstående medverka. Förflyttning till och från vårdinrättning tillgodoses genom sjukresa eller färdtjänst. När den enskilde befinner sig på vårdinrättning är det regionens skyldighet att stödja patienten.

Ledsagaren ska aldrig vara informationsbärare. Regionen har en skyldighet att säkerställa att deras patient får till sig nödvändig information, alternativt kontakta anhöriga eller företrädare.

Akut besök på vårdcentral, tandläkare och sjukhus beviljas inte.

Ledsagning – mellanmännsliga interaktioner och relationer

Avser stöd med att hitta och förflytta sig inom-och utomhus, (fritidssysselsättning, engagemang i religiösa eller andra andliga sammanhang, politik, andra myndigheter etc.) samt stöd under besöket. Insatsen syftar till att bryta isolering samt bibehålla förmågan att kunna ha kontakter med andra personer i privata eller formella sammanhang.

Social aktivitet syftar till att bryta oönskad social isolering och beviljas i första hand som dagverksamhet av social karaktär.

Ledsagning – förflyttning

Avser stöd med själva förflyttningen till och från plats eller servicegivare, exempelvis aktiviteter, promenad, hårfrisör, fotvård och liknande samt för stöd på annan plats än i hemmet. Avser inte stöd under själva besöket. Insatsen syftar till att möjliggöra för den enskilde att ta sig utanför sitt hem och vara delaktig i samhället.

4.2.3 Egenvård

Avser stöd med att hantera exempelvis läkemedel, sprutor, ögondroppar, salvor, stödstrumpor, men är inte begränsat till enbart enklare hälso-och sjukvårdsåtgärder. Exakt vilka åtgärder som kan utföras som egenvård är inte reglerat i lagen, utan bedöms i varje enskilt fall. Egenvård beviljas enligt egenvårdsavtal utfärdat av legitimerad personal. Intyget ska vara biståndshandläggare tillhanda innan insatsen kan beviljas.

4.2.4 Stöd med att sköta sin ekonomi

I första hand ska stöd med att sköta sin ekonomi tillgodoses genom anhörig eller företrädare. I de fall detta inte finns, ska ansökan/anmälan om god man/förvaltare ske. Detta avser både i ordinarie boende samt särskilt boende. Ansökan/anmälan kan göras av både verkställighet och biståndshandläggare och ska förslagsvis göras av den som bäst kan redogöra för den enskildes behov.

I särskilda fall kan stöd beviljas under en begränsad tid för att exempelvis hjälp med att läsa räkningar, växla pengar, ta ut pengar från en bankomat, stöd med att betala räkningar. Den enskilde ska själva kunna förstå och göra, med hjälp av stöd. Hemtjänsten ska hantera kontanta medel i så liten utsträckning som möjligt.

4.3 Avlösning av anhörig som vårdar eller stödjer enskilde

Syfte

Insatsen kan beviljas för att ge anhörig möjligheten att upprätthålla sociala kontakter, uträtta ärenden och genomföra aktiviteter utanför hemmet. Detta medför att anhörig får återhämtning och genom detta möjliggörs ett kvarboende för den närstående.

Avgränsning

Avlösning i hemmet beviljas till personer som har ett varaktigt och omfattande omvårdnadsbehov och vårdas eller får stöd av anhörig i hemmet. Ansökan ska ske vid varje enskilt tillfälle, eller för begränsad tidsperiod exempelvis på grund av en aktivitet som pågår återkommande under viss tidsperiod.

Avlösning i hemmet beviljas inte om den enskilde har andra insatser beviljade som innebär att den anhörige har möjlighet att komma ifrån under en skälig sammanhängande period, exempelvis korttidsvistelse i form av växelvård.

Det individuella stödbehovet ska beskrivas i beslutet.

Omfattning

Avgiftsfri avlösning upp till 10 timmar per månad.

Beviljad tid kan inte sparas till nästkommande kalendermånad.

5 Dagverksamhet

5.1 Dagverksamhet för personer med demenssjukdom

Syfte

Insatsen syftar till att stimulera fysisk aktivitet, bibehålla funktionsnivåer, social stimulans eller som avlösning och stöd för anhörig. Dagverksamhet i form av avlösning beviljas efter behov till personer som har ett varaktigt och omfattande omvårdnadsbehov och vårdas eller får stöd av anhörig i hemmet.

Avgränsning

Minnesfunktionen ska vara:

- Utredd av läkare
- Intyg, journalutdrag eller annan skriftlig information fordras som styrker behovet

Verksamheten ska omfatta personer som bor i ordinärt boende och möjliggör ett fortsatt kvarboende i det egna hemmet.

Insatsen beviljas i regel inte i kombination med växelvård.

Omfattning

Beviljas upp till 5 dagar/vecka.

Resa till och från dagverksamhet ingår i beslutet, mot en avgift. Detta förutsätter att enskilde ansöker om färdtjänst och beviljas detta.

5.2 Dagverksamhet för personer med funktionsnedsättning

Syfte

Om behov föreligger för meningsfull sysselsättning för personer med funktionsnedsättning kan dagverksamhet beviljas med stöd av socialtjänstlagen.

Avgränsning

Avses till personer i yrkesverksam ålder. Andra möjligheter till sysselsättning/aktivitet ska ha uteslutits och studier avslutats.

Omfattning

Resa till och från dagverksamhet ingår i beslutet, mot en avgift. Detta förutsätter att enskilde ansöker om färdtjänst och beviljas detta.

6 Korttidsvistelse

Syfte

I första hand ska behoven tillgodoses i hemmet och hemtjänst ska ha prövats. Vistelsen i korttidsboende ska i första hand förbereda den enskilde för återgång till ordinärt boende genom stöd samt träning för att få den enskilde att känna trygghet med sina egna förmågor.

Korttidsboende kan även beviljas i syfte att avlasta anhöriga som vårdar eller stödjer den enskilde, detta beviljas då i form av så kallad växelvård i de fall behovet är återkommande, eller vid enstaka tillfällen om anhörig som vårdar sin närstående exempelvis är sjuk.

Beskrivning

I vissa fall kan korttidsboende beviljas under utredning av behov, eller då anhörig som vårdar sin närstående blir akut sjuk eller avlider och den enskildes behov inte kan tillgodoses i hemmet. Korttidsboende kan beviljas i avvaktan på att det ska bli en ledig plats på särskilt boende om den enskilde har blivit beviljad detta och behoven inte kan tillgodoses i ordinärt boende.

Avgränsning

För att beviljas korttidsplats krävs att ett eller flera av följande kriterier är uppfyllda vid ansökan:

- Svårigheter att säkerställa trygghet i ordinärt boende, exempelvis på grund av demenssjukdom, bristande insikt om egna behov och/eller ett omfattande omvårdnadsbehov över hela dygnet där trygghet och säkerhet i utförandet av insatser inte kan säkerställas
- Bostaden är inte anpassad samt inte heller möjlig att anpassa för att rymma hjälpmedel som behövs vid exempelvis förflyttningar eller andra insatser och/eller att personal inte har utrymme att utföra förflyttningar på rätt sätt, i de fall enskildes behov är tillfälliga
- Om personen är beviljad särskilt boende, och personens trygghet och/eller säkerhet inte kan säkerställas i ordinärt boende i väntan på plats på särskilt boende
- Omvårdnad i livets slutskede som inte kan ske i ordinärt boende. Vård i livets slutskede ska kunna ges i ordinärt boende för den som har den önskan

En individuell bedömning ska alltid göras och i den ska även vägas in hem-och familjeförhållanden samt hur hemtjänsten fungerat före sjukhusvistelsen. I utredningen ska tydligt framgå varför behoven inte kan tillgodoses med hemtjänst.

Beslut om korttidsplats upphör att gälla vid inskrivning på sjukhus.

Omfattning

Korttidsplats beviljas med en tidsbegränsning på 2 veckor. Inom 2 veckor ska uppföljning och eventuell förlängning göras. Vill den enskilde återgå till ordinarie boende innan 2 veckor sker en dialog mellan korttidsboende och hemtjänst för att möjliggöra detta efter den enskildes önskemål. Verktälligheten informerar handläggare.

6.1 Korttidsvistelse i form av växelvård

Syfte

Insatsen växelvård är en form av avlastning för anhörig som stödjer eller vårdar en närstående med omfattande omvårdnads- eller tillsynsbehov. Syftet kan också vara att möjliggöra ett förlångt kvarboende i ordinärt boende.

Avgränsning

Beviljas inte i kombination med dagverksamhet i form av avlösning för anhörig.

Omfattning

Tiden på växelboendet ska vara sammanhängande och bör inte överstiga tiden i hemmet. Om behovet närmar sig att man behöver växla och bo halva tiden eller mer på korttidsenheten så bör en diskussion om att ansöka om särskilt boende initieras av handläggare.

7 Särskilt boende för äldre och personer med funktionsnedsättning

Syfte

Särskilt boende är avsett för individer med omfattande behov av omsorg och trygghet där närhet till personal krävs dygnet runt.

Avgränsning

För att beviljas särskilt boende krävs att ett eller flera följande kriterier är uppfyllda vid ansökan:

- Behov av omfattande omvårdnadsinsatser och/eller omfattande medicinsk omvårdnad som medför behov av närhet till personal och täta insatser som sträcker sig över hela dygnet
- Behovet av trygghet och säkerhet i den dagliga livsföringen kan inte längre tillgodoses i det ordinarie boendet

Om den enskilde uttrycker känsla av ensamhet och isolering så ska det beaktas i utredningen, detta är dock inte ett separat kriterium.

För bedömning av omfattningen av medicinsk omvårdnad krävs samverkan med hälso- och sjukvårdspersonal.

Omfattning

Det individuella stödbehovet ska beskrivas i uppdraget. I insatsen ingår alltid:

- tillgång till gemensamhetsutrymme
- tillgång till gemensamma aktiviteter
- trygghetslarm
- trygghetsbesök dag/natt vid behov
- matabonnemang
- tvätt av kläder
- utevistelse på balkong eller liknande

Eventuellt övrigt individuellt stöd utreds och beslutas av handläggare vid ansökan.

7.1 Parboende i särskilt boende för äldre

I socialtjänstlagen (SoL) finns det två bestämmelser som reglerar rätten till parboende i särskilda boendeformer för äldre². Socialtjänstförordningen (SoF) ger rätt till parboende då båda är behöv av ett särskilt boende. SoL ger rätten till parboende då endast den ena av makarna eller den samboende behöver ett särskilt boende.

Bestämmelserna behandlar olika situationer och det är nödvändigt att hålla isär tillämpning av dem. Om makar, sambor eller registrerade partners beviljas särskilt boende skall bedömning, utifrån skälig levnadsnivå, innebära att båda bereds plats i samma boende, om de så önskar och det finns plats.

Rätten till parboende för äldre gäller i alla former av särskilda boenden, även boenden med inriktning för personer med demenssjukdom.

För parboende gäller att paret ska varaktigt ha sammanbott innan flytten till särskilt boende aktualiseras, eller om den ena parten redan bor i ett sådant boende – ska paret dessförinnan varaktigt ha sammanbott. Det ska alltså inte vara fråga om en sammanlevnad av kortvarigare karaktär och det måste vara båda makarnas vilja att fortsätta bo tillsammans för att ha rätt till parboende.

Prova att bo

Den medboende ska informeras om vad det innebär att bo på ett särskilt boende. Den medboende rekommenderas att under en månad prova att bo i det särskilda boendet. Orsaken är att det är viktigt att känna efter om det är en form som fungerar för båda parter innan definitivt beslut tas och det ordinära boendet avvecklas. Det innebär att under provboendetiden skrivs hyreskontraktet med den som har biståndsbeslutet. Den medboende betalar ingen hyra till det särskilda boendet utan behåller och betalar hyra, för sitt ordinära boende.

Om boendet

I det fall lägenhet för parboende inte finns tillgänglig kommer par att erbjudas varsin lägenhet med 1 rum, eftersom dessa lägenheter gör det olämpligt för två personer att bo i samma lägenhet. Intentionen är att lägenheterna ska ligga i angränsning till varandra. Om inga lediga lägenheter finns bredvid varandra, kommer paret erbjudas de lägenheter som finns med möjlighet att byta lägenhet när angränsande lägenhet blir ledig. Hyra för parboendet delas lika mellan paret.

8 Vård i livets slutskede

Palliativ omvårdnad kan i första hand ges i form av omfattande omvårdnadsinsatser i hemmet. Har den enskilde en önskan om att få sitt stöd i ordinärt boende ska detta beviljas. Om den enskilde trots omfattande hemtjänst- och/eller hemsjukvårdsinsatser i hemmet inte upplever trygghet ska personen snarast beviljas plats och har då företräde före andra sökande till korttidsplats.

9 Kontaktperson

² Bestämmelserna återfinns i 11 kap. 3 § socialtjänstlagen, och i 2 kap 21 socialtjänstförordningen (2001:937) SoF

Syfte

Syftet med kontaktperson är i huvudsak att tillgodose behovet av en medmänniska i fall där anhörigkontakt saknas eller av olika anledningar behöver kompletteras, samt att behovet inte kan tillgodoses genom ledsagning till aktiviteter. Kontaktpersonens syfte är att bryta den enskildes isolering genom relationsbyggande. Målsättningen är att den enskilde i förlängningen ska kunna etablera egna sociala relationer. När behovet av sociala kontakter bedöms vara tillgodosett på annat sätt ska insatsen avslutas.

Syftet kan också vara att fungera som ett personligt stöd, exempelvis för att bryta sig loss ur en i sammanhanget olämplig miljö, underlätta att söka arbete eller skaffa bostad³.

Målet med insatsen ska tydligt framgå i beslut och beställning. Omfattning och frekvens ska vara väl motiverad.

Avgränsning

För att beviljas kontaktperson ska följande kriterier vara uppfyllda:

- Behov av hjälp att bryta isolering och genom insatsen kontaktperson finna vägar till sociala aktiviteter
- Den enskilde har inget socialt nätverk och svårigheter att knyta egna kontakter
- Den enskilde kan inte själv tillgodose sitt behov av en meningsfull fritid

I bedömningen ska redan beviljade insatser vägas in, så som dagverksamhet, hemtjänst, boendestöd och liknande. Om den enskilde är beviljad särskilt boende tillgodoses behovet vanligtvis genom samvaro på boendet ihop med personal och andra brukare.

Den enskildes eget kontaktnät ska vägas in, så som kontakt med anhöriga, grannar, kollegor, vänner, frivilligorganisationer eller andra sociala aktiviteter, det vill säga om behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Omfattning

I normalfallet beviljas insatsen med en omfattning av 8 timmar per månad.

10 Boendestöd

Syfte och avgränsning gentemot hemtjänst

Boendestöd är ett stöd i ordinärt boende främst avsett till personer med psykisk ohälsa, kognitiva svårigheter och/eller missbruk. Boendestöd syftar till att stödja, upprätthålla och utveckla den enskildes förmåga att kunna leva ett självständigt liv samt kunna delta i samhället. Målet är att den enskilde i förlängningen ska behöva mindre eller inget stöd. Det är därför avgörande att den enskilde till stor del är motiverad och delaktig i de moment som utförs inom ramen för insatsen. Insatsen syftar till att frigöra den enskildes egna resurser och boendestödjarens utförande av insatserna är motiverande, utifrån att den enskilde själv ska sköta vardagssysslor så som att sköta sitt hem, mat, tvätt och att komma ut i samhällslivet.

Hemtjänst är ett praktiskt stöd för enskilda som av oftast fysisk eller praktisk karaktär saknar förmåga att själv tillgodose sina behov. Stödet kan vara helt eller delvis kompenserande, det vill säga att hemtjänstpersonalen utför insatser *åt* den enskilde för att hen ska uppnå skälig

³ Prop. 1979/80:1

levnadsnivå. Målet är som oftast att bibehålla de funktioner den enskilde har, i de fall rehabiliteringsmöjligheter inte finns.

Boendestödets innehåll

Insatsen ska alltid anpassas efter den enskildes behov, men insatserna ska kännetecknas av sociala, motiverande, pedagogiska, utåtriktade och återhämtande aktiviteter där den enskilde är delaktig i stödet. Boendestödet kan exempelvis innehålla:

- Vägledning/stöd i syfte att den enskilde ska utvecklas till att bli mer självständig
- Stöd att skapa struktur som underlättar för den enskilde att vara mer självständig i vardagen, samt skapa en bättre fungerande vardag
- Kompenserande insatser för enskilda med exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, där syftet med boendestöd är kompenserande snarare än återhämtande
- Vägledning/stöd i att behålla och skapa nätverk, knyta sociala kontakter och bryta/motverka isolering
- Stöd med att utföra praktiska uppgifter och sköta sitt hem, i syfte att främja självständighet

Omfattning

Omfattningen av boendestödet är beroende av hur stor funktionsnedsättningen är och vilka konsekvenser det för med sig i vardagen.

Boendestödet kan kombineras med hemtjänstinsatser i de fall det finns varaktiga behov av stöd med personlig omvårdnad eller service.

Stödet kan innebära att eller vara en förutsättning för att den enskilde kan behålla sin bostad och i sådana fall kan villkor ställas att den enskilde tar emot insatsen boendestöd. Ett annat villkor kan vara att ta emot boendestöd för att kunna vara i arbete, sysselsättning, studier eller för att undvika missbruk.